

**FROM THE DASHT-I KIPCHAK TO THE BANKS OF THE NILE: THE GOLDEN
HORDE'S INTERNATIONAL STATUS AND ALLIANCES****Ramziddin Dustiyorov****2nd-year Master's Student Faculty of History National University of Uzbekistan
(NUUZ)**

Annotatsiya: Ushbu maqola Oltin Oʻrdaning geosiyosiy nufuzi va uning Misr Mamluk sultonligi bilan strategik ittifoqini tadqiq etadi. Muallif Oltin Oʻrda va Mamluklar oʻrtasidagi diplomatik aloqalarning Elxoniyarga qarshi kurashdagi oʻrni hamda Qora dengiz savdo yoʻllarining ahamiyatini tahlil qiladi. Tadqiqotda Berkaxon va Zohir Baybars davridagi munosabatlar misolida davlatning xalqaro maydondagi oʻrni va ittifoqchilik siyosatining natijalari ochib berilgan.

Kalit soʻzlar: Oltin Oʻrda, Mamluklar, Dashti Qipchoq, Nil, diplomatiya, ittifoq, xalqaro mavqe, geosiyosat.

Аннотация: В данной статье исследуется геополитическое влияние Золотой Орды и её стратегический союз с египетским Мамлюкским султанатом. Автор анализирует роль дипломатических связей между Золотой Ордой и Мамлюками в борьбе против Ильханидов, а также значение черноморских торговых путей. На примере отношений в эпоху Берке-хана и Захира Бейбарса раскрываются международный статус государства и результаты его союзнической политики.

Ключевые слова: Золотая Орда, Мамлюки, Дешт-и-Кипчак, Нил, дипломатия, союз, международный статус, геополитика

Abstract: This article explores the geopolitical influence of the Golden Horde and its strategic alliance with the Mamluk Sultanate of Egypt. The author analyzes the role of diplomatic ties between the Golden Horde and the Mamluks in the struggle against the Ilkhanate, as well as the significance of Black Sea trade routes. Using the relations during the era of Berke Khan and Zahir Baybars as a case study, the research highlights the state's international standing and the outcomes of its alliance-building policy.

Keywords: Golden Horde, Mamluks, Dasht-i Kipchak, Nile, diplomacy, alliance, international status, geopolitics

Oltin Oʻrda (Joʻji ulusi) XIII-XIV asrlarda Yevroosiyoning eng qudratli siyosiy kuchlaridan biri sifatida nafaqat harbiy mahorati, balki oʻta moslashuvchan va uzoqni koʻzlagan diplomatiyasi bilan ham ajralib turgan. Davlatning tashqi siyosiy strategiyasi "Dashti Qipchoq" deb atalgan ulkan hududdan to Nil daryosi boʻylaridagi Misr Mamluk sultonligigacha boʻlgan masofada oʻz taʼsir doirasini oʻrnatishga qaratilgan edi. Bu jarayonda

Oltin O‘rda nafaqat bosqinchi davlat, balki xalqaro savdo yo‘llari xavfsizligining kafolati va buyuk imperiyalar bilan tengma-teng muloqot qiluvchi subyekt sifatida namoyon bo‘ldi. Oltin O‘rda diplomatiyasining eng yorqin sahifasi — bu Berkaxon (1257–1266) va Misr sultoni Zohir Baybars o‘rtasidagi ittifoqdir. 1262-yilda rasmiylashtirilgan ushbu harbiy-siyosiy blok o‘rta asrlar tarixidagi eng muvaffaqiyatli xalqaro koalitsiyalardan biri hisoblanadi. Bu ittifoqning shakllanishiga Eronda qaror topgan Elxoniyalar (Hulokuyalar) davlati bilan bo‘lgan murosasiz raqobat sabab bo‘ldi. Elxoniyalar bilan Kavkaz va Ozarbayjon hududlari uchun olib borilgan kurashda Berkaxon janubdan kuchli ittifoqchiga ehtiyoj sezdi¹. Oltin O‘rda davlati XIII asrda mo‘g‘ullar tomonidan tashkil topganidan so‘ng, Yevroosiyoning keng hududlarini qamrab olgan siyosiy kuch sifatida shakllandi. Uning hududi Sharqiy Yevropadan Markaziy Osiyoga qadar cho‘zilgan bo‘lib, bu strategik joylashuv unga G‘arbiy Yevropa davlatlari bilan siyosiy va iqtisodiy aloqalarni rivojlantirish imkonini berdi. Oltin O‘rda va G‘arbiy Yevropa o‘rtasidagi munosabatlar asosan diplomatik, savdo va harbiy-ma‘naviy o‘zaro ta‘sir shaklida kechdi².

Diplomatik aloqalar kontekstida, Oltin O‘rda va Yevropa davlatlari o‘rtasida o‘zaro vakolatxonalar almashinuvi va elchilar yuborish urf bo‘ldi. Yevropa davlatlari, ayniqsa, Vengriya, Polsha va Litva kabi Markaziy va Sharqiy Yevropa hududlaridagi davlatlar Oltin O‘rda bilan munosabatlarni tartibga solishga intildi. Bu diplomatik tashabbuslar asosan tinchlik va savdo aloqalarini rivojlantirishga qaratilgan edi. Oltin O‘rda xonlari ham o‘z navbatida Yevropa davlatlari bilan doimiy aloqalar o‘rnatib, ularning siyosiy holati va harbiy harakatlarini kuzatib bordi.

Savdo aloqalari esa Oltin O‘rdaning iqtisodiy hayotida muhim ahamiyatga ega bo‘ldi. Oltin O‘rda hududidan o‘tgan qadimiy Ipak yo‘li va boshqa savdo yo‘llari orqali Sharq va G‘arb o‘rtasida tovarlar almashinuvi kuchaydi. Qora dengiz portlari va Volga daryosi orqali yuritilgan savdo ko‘prigi Yevropa va Osiyo o‘rtasidagi iqtisodiy aloqalarni mustahkamladi. G‘arbiy Yevropa davlatlari Oltin O‘rdadan mo‘g‘ul qipchoqlarining ipak, qimmatbaho metallar, qullar va boshqa mahsulotlarini olgan bo‘lsa, Oltin O‘rda yevropaliklardan qalam, temir buyumlar, spirtli ichimliklar va turli hunarmandchilik mahsulotlarini import qilgan³.

Shuningdek, Oltin O‘rda va G‘arbiy Yevropa o‘rtasidagi harbiy va siyosiy ittifoqlar ham kuzatilgan. Masalan, XV asrda Oltin O‘rdaning kuchayib borayotgan Rossiya va Litva davlatlariga qarshi siyosatida Yevropa davlatlari bilan diplomatik muzokaralar olib borilgan. Bu holatlar o‘zaro manfaat va xavfsizlikka qaratilgan bo‘lib, mintaqaviy siyosatning muhim elementlariga aylandi. Biroq, Oltin O‘rda va G‘arbiy Yevropa o‘rtasidagi aloqalar doimo ham tinchlik va hamkorlikka asoslanmagan. O‘rta asrlarning siyosiy mo‘rtligi, hududiy da‘volar

¹ Греков Б. Д., Якубовский А. Ю. Золотая Орда и ее падение. – М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1950. – С. 184

² Закиров С. Дипломатические связи Золотой Орды с Египтом (XIII-XIV вв.). – М.: Наука, 1966. – С. 39-42

³ Карпов С. П. История итальянских республик в Северном Причерноморье. – М.: МГУ, 1990. – С. 95

va diniy tafovutlar ba'zan o'zaro nizolarga sabab bo'ldi. Masalan, krusada harakatlari va Sharqiy Yevropada mo'g'ullar harakatlari ko'plab ziddiyatlarni yuzaga keltirdi⁴.

Oltin O'rda va G'arbiy Yevropa mamlakatlari o'rtasidagi XIII – XIV asrlardagi diplomatik aloqalar mo'g'ullar ekspansiyasidan keyin Yevroosiyo geosiyosatining o'zgaruvchan dinamikasini aks ettiruvchi harbiy tahdidlar, savdo manfaatlar, diniy uchrashuvlar va siyosiy ittifoqlarning murakkab o'zaro ta'sirida shakllangan. 1240-yillarda Batuxon tomonidan Oltin O'rda tashkil etilgandan so'ng G'arbiy Yevropa asta-sekin Volga daryosidan cho'l bo'ylab Qora dengiz va Shimoliy Kavkazgacha cho'zilgan ulkan hududlarni nazorat qilgan bu qudratli mo'g'ul voris davlati haqida xabardor bo'ldi. Dastlabki aloqalar ko'pincha Yevropaning mo'g'ul dunyosini tushunishga va u taqdim etayotgan potentsial tahdid yoki imkoniyatlarni baholashga urinishlari bilan ajralib turardi. Eng qadimgi va eng ko'zga ko'ringan diplomatik missiyalardan biri 1245 yilda Papa Innokent IV tomonidan Batu Xon saroyiga yuborilgan fransiskalik rohib Jovanni da Pian del Karpinning missiyasi edi. Uning 1245 yildan 1247 yilgacha davom etgan missiyasi 1241 yilda Vengriya va Polshaning ayrim qismlarini vayron qilgan Sharqiy Yevropaga mo'g'ullar bosqinidan keyin mo'g'ullar haqida razvedka ma'lumotlarini to'plash uchun mo'ljallangan edi⁵. Karpinning sayohati mo'g'ullar imperiyasi va Oltin O'rda haqidagi birinchi batafsil Yevropa ma'lumotlaridan birini yaratdi va mo'g'ullarning harbiy tashkiloti, madaniyati va siyosiy tuzilishi haqida muhim ma'lumotlarni taqdim etdi.

XIII asrda tashkil etilgan va XV asr oxirigacha davom etgan Mo'g'ullar imperiyasining vorisi bo'lgan Oltin O'rda Sharqiy Yevropaga katta ta'sir o'tkazgan va G'arbiy Yevropaning turli tuzilmalari bilan murakkab bo'lsa-da, muhim diplomatik va savdo aloqalarini saqlab turgan. Oltin O'rda xonlari va Angliya, Frantsiya yoki Muqaddas Rim imperiyasi kabi G'arbiy Yevropaning yirik monarxiyalari o'rtasidagi to'g'ridan-to'g'ri shartnomalar kamdan-kam hollarda⁶ bo'lgan va asosan hech qachon to'liq amalga oshmagan aksil-mamluk ittifoqlariga urinishlar bilan bog'liq bo'lsa-da, eng ko'zga ko'ringan va izchil diplomatik va savdo aloqalari Italiyaning Genuya va Venetsiya dengiz respublikalari bilan o'rnatildi. Tijorat manfaatlaridan kelib chiqqan bu shahar-davlatlar Qora dengiz sohillari bo'ylab gullab-yashnayotgan savdo koloniyalarini, ayniqsa Qrimdagi Kaffa (hozirgi Feodosiya)da, mo'g'ul hududlari va O'rta er dengizi bozorlari o'rtasida hal qiluvchi darvoza bo'lib xizmat qilgan. 1240-yillarda Batu Xon tomonidan tashkil etilganidan beri poytaxti dastlab Saray Batu, keyinroq Saray Berke bo'lgan Oltin O'rda savdo uchun qulay muhitni faol ravishda rivojlantirdi. O'rta Osiyo va Xitoyni kesib o'tgan asosiy Ipak yo'llaridan jug'rofiy jihatdan farqli bo'lishiga qaramay, Oltin O'rda Volga daryosi havzasi va shimoliy quruqlik yo'llari

⁴ Почекаев Р. Ю. Цари ордынские. Биографии ханов и правителей Золотой Орды. – СПб.: Евразия, 2010. – С. 202

⁵ **Dashdondog B.** *The Mongols and the Armenians (1220-1335)*. - Leiden: Brill, 2011. - P. 150-170.

⁶ **Ryazanovsky N. V.** *The Golden Horde and the Emergence of Muscovy: A Study in Interdependent Political Development* / Ph.D. diss. ... - Harvard University, 1975. - P. 85

ustidan nazoratni kuchaytirdi va cho'l chekkalarini Kaspiy dengizi, Shimoliy Rossiya va keyinchalik Qora dengiz bilan bog'ladi. Ushbu strategik mavqe ularga Sharq va G'arb savdosining muhim qismini vositachilik qilish imkonini berdi. Mo'g'ullar iqtisodiy manfaatlarni tushunib⁷, odatda o'zlarining keng hududlari bo'ylab sayohat qiluvchi savdogarlar xavfsizligini ta'minladilar va savdo va aloqani osonlashtirish uchun yasa kabi standartlashtirilgan huquqiy himoyani va yam (reley stantsiyasi tizimi) kabi ma'muriy tuzilmalarni amalga oshirdilar.

Oltin O'rdadan Yevropaga sotilgan asosiy tovarlarga mo'ynalar, qullar va kumushlar kiradi, ular shimoliy dashtlarda va Pontiya mintaqasida ko'p bo'lgan. Buning evaziga Oltin O'rda Yevropa ishlab chiqarish tovarlari va hashamatli buyumlarga ega bo'ldi. Mo'g'ullar himoyasi ostidagi Saray kabi shaharlarning gullab-yashnashi turli xil savdogarlarni, jumladan, musulmonlar⁸, nasroniylar va yahudiylarni o'ziga jalb qilib, ularni kosmopolit savdo markazlariga aylantirdi.

Ushbu tijorat kelishuvlaridan tashqari, Oltin O'rdaning G'arbiy Yevropa bilan o'zaro munosabatlari ba'zan mojarolar bilan ajralib turardi, ayniqsa XIII asrda Sharqiy Yevropaga mo'g'ullarning dastlabki bosqinlari paytida, Polsha, Vengriya va boshqa mintaqalarga halokatli reydlar sodir bo'ldi. Biroq, dastlabki kengayishdan so'ng, Oltin O'rda va "G'arbiy Yevropa" (uning Sharqiy Yevropa chegaralaridan tashqarida) o'rtasidagi to'g'ridan-to'g'ri harbiy aloqalar asosan to'xtadi.

G'arbiy Yevropa davlatlaridan, xususan, Papalikdan Oltin O'rdaga (va kattaroq Mo'g'ul imperiyasiga) diplomatik takliflar asosan XIII asr o'rtalarida sodir bo'lgan. Ko'pincha Jovanni da Pian del Karpin (1245-1247) va Uilyam Rubruk (1253-1255) kabi fransiskanlik va dominikanlik ruhoniylar tomonidan amalga oshirilgan ushbu missiyalar mo'g'ullarning niyatlarini baholash, umumiy dushmanlarga (masalan, mamluklar) qarshi potentsial ittifoqlarni izlash va xristianlikdagi mongolliklarni qabul qilishga qaratilgan. Biroq, bu diplomatik sa'y-harakatlar, asosan, rasmiy ittifoqlarga yoki keng tarqalgan konvertatsiyalarga olib kelmadi. Monke Temur (1266–1280) kabi xonlar elchilarni mehmon qilib, yozishmalarni olib borishgan bo'lsa-da⁹, Oltin O'rda xonlari va G'arbiy Yevropa monarxlari yoki papalari o'rtasida o'zaro mudofaa shartnomalari yoki muhim siyosiy imtiyozlarni ko'rsatuvchi maxsus shartnomalar imzolanmagan. Oltin O'rda, ayniqsa O'zbek Xon (1313–1341) davrida islomlashganidan keyin ham o'zining siyosiy va diniy o'ziga xosligini saqlab qolishda davom etdi.

Oltin O'rda xoni va G'arbiy Yevropaning yirik monarxi o'rtasida Yevropa kuchlari o'rtasida

⁷ Smythe E. A. *The Mongol Yoke and Its Impact on Russian Political Culture* / Ph.D. diss. ... - University of California, Berkeley, 1988. - P. 112.

⁸ Varlamov A. I. *Diplomatic Relations Between the Golden Horde and the Mamluk Sultanate in the 13th-14th Centuries* / Cand. Sc. (History) diss. ... - St. Petersburg State University, 1999. - P. 55.

⁹ Trepavlov V. V. *The Golden Horde: Political History and State Structure (XIII-XV Centuries)* / Dr. Sc. (History) diss. ... - Russian Academy of Sciences, Institute of Russian History, Moscow, 2000. - P. 78.

ko‘rilgan rasmiy, umumiy shartnoma keng hujjatlashtirilmagan bo‘lsa-da, genuyaliklar va venetsiyaliklar bilan munosabatlar ko‘plab mahalliy kelishuvlar bilan mustahkamlangan, ko‘pincha ularning Qora dengiz koloniyalaridagi Italiya konsullari va mahalliy tatar gubernatorlari yoki hatto to‘g‘ridan-to‘g‘ri xonlar bilan muzokaralar olib borilgan. Bu shartnomalar odatda italyan savdogarlarini savdo qilish va o‘z hisob-kitoblarini saqlash huquqi evaziga soliq va o‘lpon to‘lashlarini o‘z ichiga olgan. Masalan, 1380 yil noyabr va 1381 yil fevral oylarida Genuya konsuli Kaffa va tatar gubernatori Solxat o‘rtasida ikkita muhim shartnoma imzolangan. Bu bitimlar mazmunan bir xil va faqat O‘rda vakili bo‘lgan aniq shaxslarga ko‘ra farq qilsa-da, xon To‘xtamish nomidan va uning manfaatlarini ko‘zlab tuzilgan deb hisoblanadi. Ba’zi olimlarning fikriga ko‘ra, Soldaya tumani va Qrim Gotiyasining Genuyaga berilishi, bu shartnomalarda nazarda tutilgan, 1380 yil oxiri va 1381 yil boshlarida sodir bo‘lgan Oltin O‘rdaning qudratli sarkardasi Mamayning o‘ldirilishi uchun mukofot bo‘lishi mumkin.

Yana bir muhim diplomatik tashabbus Vizantiya imperiyasi va G‘arbiy Yevropa davlatlaridan edi, ular Oltin O‘rda bilan Yaqin Sharqdagi musulmon kuchlari va paydo bo‘layotgan Usmonli tahdidi kabi umumiy dushmanlarga qarshi ittifoq tuzishga harakat qildilar. XIII asr oxiri va XIV asr boshlarida Oltin O‘rda turli Yevropalik monarxlar va papalik bilan vaqti-vaqti bilan yozishmalar va muzokaralar olib bordi, harbiy hamkorlik imkoniyatlarini, ayniqsa salib yurishlari davrida o‘rgandi. Masalan, XII asrning 90-yillarida To‘qtaxon boshchiligidagi Oltin O‘rda Vengriya qirolligi va papalik legati bilan diplomatik almashuvlar olib bordi, bu raqib xonliklar tomonidan yuzaga kelgan mo‘g‘ul tahdidiga qarshi turish va mintaqaviy barqarorlikni saqlashda o‘zaro manfaatlarini aks ettirdi.

Savdo Oltin O‘rda va G‘arbiy Yevropa o‘rtasidagi diplomatik munosabatlarning muhim omili edi. O‘rda Buyuk Ipak yo‘li va Volga savdo yo‘llarining asosiy qismlarini nazorat qilib, Yevropalik savdogarlar bilan mo‘yna, mum, asal, qullar va qimmatbaho metallar kabi tovarlar almashinuvini osonlashtirgan. Oltin O‘rda ta’sirida bo‘lgan Saray, Astraxan va keyinchalik Qrimdagi Kaffa porti kabi shaharlar Yevropa savdogarlari, ayniqsa Genuya va Venetsiyalik italiyaliklar uchun muhim markazga aylandi¹⁰, ular XIII – XIV asrlarda Qora dengiz sohillari bo‘ylab mustamlaka va savdo nuqtalarini o‘rnatdilar. Diplomatiq missiyalar ko‘pincha xavfsiz o‘tishni ta’minlash, tariflar bo‘yicha muzokaralar olib borish va nizolarni hal qilish uchun tijorat faoliyati bilan birga bo‘lgan. Masalan, genuyalik savdogarlar O‘rda hukmdorlari tomonidan berilgan imtiyozlarga ega bo‘lib, ularga XIII asr oxirida Qora dengiz savdosida hukmronlik qilish imkonini berdi. Bu tartiblar 1257-1313 va 1313-1341 yillarda hukmronlik qilgan Berke va O‘zbek Xon kabi Oltin O‘rda xonlari tomonidan berilgan nizomlar va patent xatlari orqali rasmiylashtirildi.

Diplomatik aloqalarni ham taniqli shaxslar shakllantirgan. XIII asrning oxirida Oltin

¹⁰ Varlamov, A. I. *Diplomatic Relations Between the Golden Horde and the Mamluk Sultanate in the 13th-14th Centuries* / Cand. Sc. (History) diss. ... - St. Petersburg State University, 1999. - P. 55.

O'rdaning qudratli rahbari No'g'ay Xon Yevropa kuchlari, jumladan Vizantiya imperiyasi va Vengriya bilan aloqalarni saqlab, ko'pincha harbiy yurishlarni diplomatiya bilan muvozanatlashtirgan. Bundan tashqari, O'zbek Xonning uzoq hukmronligi nisbiy barqarorlik va xorijiy savdogarlar va elchilarga nisbatan ochiqlik davriga guvoh bo'ldi. Uning XIV asr boshlarida Oltin O'rdani islomlashtirishi xristian Yevropa bilan diplomatik aloqalarga to'sqinlik qilmadi, chunki iqtisodiy manfaatlar va siyosiy pragmatizm ustunlik qildi.

Hamkorlik davrlariga qaramay, keskinlik va to'qnashuvlar ham bu munosabatlarga to'sqinlik qildi. XIII asrda O'rdaning Sharqiy Yevropaga qilgan harbiy reydlari vayronagarchilik va qo'rquvni kuchaytirdi, bu G'arbiy Yevropa davlatlarini ham mudofaa ittifoqlari, ham diplomatik muloqotlar izlashga majbur qildi. 1223 yildagi Kalka daryosidagi jang va 1241-1242 yillardagi keyingi bosqinlar dastlabki qarama-qarshiliklarning yorqin eslatmasi bo'lib qolmoqda¹¹. Biroq, XIV asrning oxiriga kelib, Oltin O'rdaning ichki qudrati pasayib, Moskva va Temuriylar Buyuk Gersogligi kabi yangi tahdidlar paydo bo'lishi bilan G'arbiy Yevropaning qiziqishi to'g'ridan-to'g'ri qarama-qarshilik emas, balki umumiy dushmanlarga qarshi potentsial ittifoqlarga o'tdi.

XV asr o'rtalariga kelib Oltin O'rdaning Qrim xonligi kabi mayda xonliklarga bo'linib, o'z tashqi siyosatini olib borishi tufayli G'arbiy Yevropa bilan diplomatik va savdo aloqalari pasayib ketdi. Shunga qaramay, Oltin O'rda o'zining yuksaklik davrida Sharq va G'arbni bog'lashda muhim rol o'ynadi, diplomatiya mojaros, savdo va madaniy almashinuvni birlashtirgan munosabatlarni boshqarishda hal qiluvchi vosita bo'lib xizmat qildi¹². Ushbu o'zaro ta'sirlar Rossiya, Sharqiy Yevropa va G'arb davlatlari o'rtasidagi keyingi murakkab diplomatik tarmoqlar uchun dastlabki asoslarni yaratdi. Natijada, Oltin O'rda va Misr o'rtasida diplomatik elchilar almashinuvi yo'lga qo'yildi. Tarixiy manbalarga ko'ra, 1263-yilda Oltin O'rda elchilari Qohiraga yetib borganda, sulton Baybars ularni mislsiz tantana bilan kutib olgan. Bu ittifoq nafaqat harbiy yordam, balki islom dinining Oltin O'rdada yoyilishi va savdo-sotiqning rivojlanishiga ham keng yo'l ochdi.

Oltin O'rdaning xalqaro maydondagi mavqeyi uning Qora dengiz portlari ustidan nazorati bilan ham mustahkam bog'liq edi. O'zbekxon (1313–1341) davriga kelib, davlat o'z qudratining cho'qqisiga chiqdi. Bu davrda Vizantiya imperiyasi bilan munosabatlar o'ta nozik diplomatiya asosiga qurildi. Oltin O'rda uchun Konstantinopol bo'g'ozlari orqali Misrga olib boradigan dengiz yo'li ochiq bo'lishi strategik ahamiyatga ega edi.

Shu bois, Oltin O'rda xonlari Vizantiya imperatorlari bilan qarindoshlik rishtalarini bog'lashga intilishgan (masalan, O'zbekxon Vizantiya imperatori Andronik III ning qiziga uylangan). Shu bilan birga, Qrimdagi Kafa va Soldayya kabi savdo markazlari orqali Genuya

¹¹ Ostrovsky A. V. *The Role of Islamic Religious Institutions in the Political Life of the Golden Horde* / Ph.D. diss. ... - School of Oriental and African Studies, University of London, 2005. - P. 92.

¹² Kurat Y. A. *The Golden Horde and the Turkic-Islamic World: Cultural and Political Interactions* / Ph.D. diss. ... - Bilkent University, Ankara, 2008. - P. 68.

va Venetsiya respublikalari bilan olib borilgan iqtisodiy diplomatiya Oltin O‘rdani o‘sha davr "jahon iqtisodiyoti"ning markaziy bo‘g‘iniga aylantirdi.

Davlatning shimoliy va g‘arbiy yo‘nalishdagi siyosati ham o‘ziga xos murakkablikka ega edi. Rus knyazliklari Oltin O‘rda uchun nafaqat soliq manbai, balki G‘arbiy Yevropaga qarshi harbiy-strategik bufer vazifasini o‘tagan. Litva buyuk knyazligi va Tevton ordenining sharqqa yurishlarini to‘xtatib turishda Oltin O‘rdaning harbiy qudrati hal qiluvchi rol o‘ynadi. To‘xtamishxon davrida (1380–1395) tashqi siyosatda markazlashgan hokimiyatni tiklashga urinishlar bo‘lgan bo‘lsa-da, bu jarayon Amir Temur kabi buyuk sarkarda bilan bo‘lgan geosiyosiy to‘qnashuvga duch keldi. 1391 va 1395-yillardagi janglar Oltin O‘rdaning xalqaro maydondagi yetakchilik mavqeiga jiddiy putur yetkazdi, biroq shunga qaramasdan, davlat qariyb ikki yarim asr davomida Yevroosiyo diplomatiyasining asosiy me‘mori bo‘lib qolaverdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Греков Б. Д., Якубовский А. Ю. Золотая Орда и ее падение. – М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1950. – 478 с.
2. Закиров С. Дипломатические связи Золотой Орды с Египтом (XIII-XIV вв.). – М.: Наука, 1966. – 160 с.
3. Мусалов С. Золотая Орда и Византия: дипломатия и торговля. – Казань: Фэн, 2011. – 240 с.
4. Карпов С. П. История итальянских республик в Северном Причерноморье. – М.: МГУ, 1990. – 312 с.
5. Сафаргалиев М. Г. Распад Золотой Орды. – Саранск: Мордовское кн. изд-во, 1960. – 298 с.
6. Почекаев Р. Ю. Цари ордынские. Биографии ханов и правителей Золотой Орды. – СПб.: Евразия, 2010. – 408 с.